

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

GOTTFRIEDI ACHENWALLI

PROF. PHIL. ORD. ET IVR. EXTRAORD.

IN ACAD. GEORGIA AVGVSTA

OBSERVATIONES
IVRIS NATVRALIS

SPECIMEN II.

DE

OBLIGATIONE ET IMPVTATIONE.

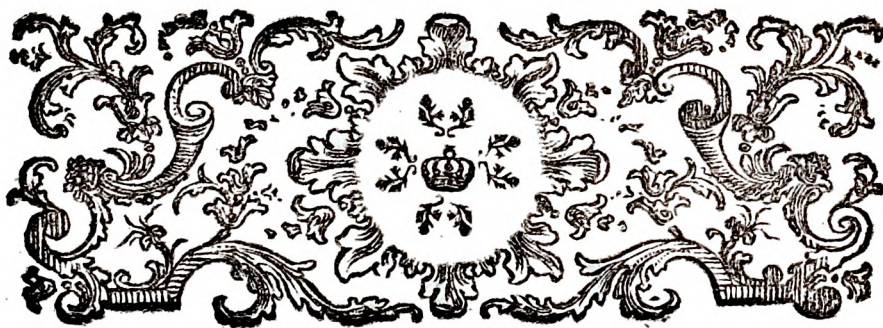

GOTTINGAE

SVMT. VICT. BOSSIEGEL. MDCCLIV.

SPECIMEN II.
OBSERVATIONVM
IVRIS NATVRALIS.

DE
OBLIGATIONE ET IMPVTATIONE.

I. DE OBLIGATIONE.

§. I.

OBLIGATIO est *motiui cum actione libera connexio.*
Obligare in sensu generalissimo est determinare aliquem ad actionem liberam committendam vel omittendam. Huius finis obtinendi remedium, naturae humanae consentaneum, in eo positum est, vt cum eiusmodi actione connectatur consecrarium aliquod bonum vel malum. Quapropter obligare nihil aliud est nisi connectere cum actione libera bonum vel malum consecrarium. Hoc consecrarium vt deter-
A 2 minare

minare agentem possit, requiritur, vt ei sit cognitum, vt eius boni vel mali notionem habeat, vt sit *motiuum*. Hinc OBLIGATIONEM definire licet connexionem motiui cum actione libera.

§. II.

Omne motiuum necessitat voluntatem ad agendum vel non agendum, sed ita vt haec necessitatio non tollat seu non excludat arbitrium, ideoque efficiat quidem necessitatem, sed moralem dumtaxat. *Obligare* a) igitur idem denotat atque *moraliter* aliquem *necessitare*.

Obligatio respectu obligantis dicitur *actiua*, respectu obligati *passiua*. Actiua igitur est *necessitatio* agendi vel non agendi moralis: *passiua*; *necessitas* b).

a) *Obligare* a *ligare* deriuatur, qui terminus in *sensu proprio* inuoluit corpus aliquod, cuius actio physice impeditur, et quod necessitate quadam physica adstringitur. In philosophia practica illud *metaphorice* adhibetur, dum de anima humana, de ente incorporali praedicatur. Ad quam differentiam significandam obligatio nostra etiam vocatur *obligatio moralis*.

b) In eo hodie conspirant philosophi omnes, obligationem moralem in sensu passiuo denotare *necessitatem* agendi vel non agendi *moralem*. Sed, vtrum omnis connexio *motiui* cum actione libera talem obligationem passiuam seu necessitatem eiusmodi moralem efficiat, illud adfirmare plures haesitant. Verum salua perstare definitio haec obligationis posse videtur, sicubi 1) ex discrimine *veri motiui* a *spurio* etiam *obligationem veram* a *spuria* seiungas, et 2) obligationem *iuris* ab obligatione *moralis*, hoc est speciem a genere distinguas.

Inter aduersarios huius definitionis Wolfianae eminet B. GOTTLIEB SAMVEL TREVER, qui, ne illi subscribat, sequen-

sequentes obstare rationes sibi persuadet in *annotationibus ad Pufendorff. de Officio hominis et ciuis*, pag. 53.

1) „Excluditur idea *Dei* ab omni obligationis fundamento, et proinde superfedere possumus in moralibus Deo atque, que idea legis, et ad normam agendi nos obligantem sufficiet argumentum solum *utilitatis*, quod actioni vel non-actioni inesse deprehendimus. Atheismus omnis hanc ipsam hypothesein toti ethicæ doctrinæ subternit, quod in *diff. de Systemate morali Atheorum* fusius commonstrauit. Obuiam quidem ire voluit sagacissimus Wolfius atheismo, dum omnino bonum et malum, quod rationes mouentes ingreditur, a *natura* proficisci docet, et ab ea nos exinde obligari colligit: nihilominus tamen ab idea essentiali obligationis remouetur idea *Dei*, quæ ab ea abesse nec potest, est nec debet”.

Resp. Distingendum est inter obligationem in *genere*, et obligationem *Iuris Naturalis* diuini atque humani.

2) „Insignem ea sententia inuehit *confusionem* in forum morale, et officia quæuis in pristinum chaos recidunt. Quum enim ubiuis rationes mouentes in promptu sint, mentique obuenant, distinguere nullo modo possumus, quæ actionum physicarum, quæ moralium sit genuina discrepantia; quæ officia perfectæ sint obligationis, quæ imperfectæ; quidve postulari queat ab altero, quid precibus impetrari; quid prudentiæ sit officium, quid humanitatis, iustitiæ etc.

Resp. Diuersæ officiorum species ex diuersis obligationis speciebus enascuntur: officium in genere ex obligatione in genere concipitur. Quod in definitione obligationis in genere, officia diuersa non distinguantur, sed omnia sine villo discrimine comprehendantur; illud definitionis tantum abest vt sit vitium, vt potius sit virtus et requisitum necessarium.

3) „Quum etiam nulla actio, quaecumque fuerit, rationibus determinantibus destituatur, ne quidem illæ, quæ
A 3
„dicun-

„dicuntur *indifferentes*, e. c. vt dextrum pedem prius moueam, quam sinistrum; quod Leibnizius et Wolfius concedunt: omnes actiones exinde inuolunt obligationem. Nulla ergo erit indifferens: id quod experientiae omni et rationi contrariatur.

Rf. Distingue primo *obligationem maiorem a minori*: quo *maius* vel *minus* cum actione libera connexum deprehenditur *bonum malumue*, eo vel *maior* vel *minor* ad eam committendam aut omittendam datur *obligatio*. Confectarium gradu minimum efficiet infimum obligationis gradum.

Distingue porro actionem *absolute indifferentem* ab actione *respectiue* tali, quae quoad *cognitionem nostram*, vel quoad determinatam *obligationum speciem* seu determinatum forum morale est indifferens. Licet si igitur largiamur, non dari actionem liberam, quae absolute sit indifferens: illud tamen omnino contendimus, reperiri plures actiones eiusmodi, quae quoad entis finiti limitatam cognitionem; et multo adhuc plures, quae quoad forum externum sunt indifferentes.

4) „Quiuis sibi met ipsi rationes agendi vel non agendi repraesentare potest: quiuis itaque *se ipsum poterit obligare*: quod tamen absolum est, quum quiuis suae voluntati et determinationi liberae nuntium mittere queat, adeoque illud ipsum, quod *obligatorium* est, simul foret *non-obligatorium*. Quid? quod hoc pacto *Deus* ab aeterno *sibi* erit *obligatus*, qui nihil unquam agit sine ratione optima, quam sapientia infinita suppeditat. Percipimus quidem in Deo necessitatem agendi moralem, qualis sapientiam infinitam decet; non tamen omnis agendi necessitas obligationis nomine compelli potest, licet omnis obligatio necessitatem moralem includat: multa enim necessaria sunt, necessitate finis, non necessitate obligationis.

Rf. Rursus distinctio inter *obligationem in genere* et *obligationem iuris* nodum hunc soluet. Quatenus homo sibi ipsi actionis

tionis suae liberae constituere confectarium potest, eatenus et sibi ipsi obligationem imponere valet. Ad *obligationem perfectam* requiruntur *duae personae*; altera quae obligat, altera quae obligatur: ad *obligationem in genere* sufficit actio libera, confectarium qua motiuum, et *unica persona*, ens arbitrio libero pollens. Potest aliquid esse obligatorium (in genere) et simul non (perfecte) obligatorium. In *Deo* percipimus necessitatem quamdam moralem: idem cum Treuero sentimus. Deus contra sibi ipsi ab aeterno est (perfecte) obligatus: idem cum Treuero negamus.

5) „Confundi hic videtur *persuasio* cum *obligatione*: *vis* „moniti vel *consilii*, et *vis legis* vel obligationis: quicum- „que enim ius habet, argumentis suis nos inclinandi in vnam „vel alteram partem, non statim gaudet iure nos obligandi: „quod ius perfectum dirigendi nostras actiones inuoluit, „*Oratores* quum sacri tum profani suis rationibus persuaden- „di vim exferunt; non obligandi potestatem sibi arrogant. „Obligatio quidem omnis coniuncta est cum rationibus mo- „ventibus, et ea est diuini numinis benignitas, vt ad nullas a- „lias actiones humanum genus obligari velit, quam quae feli- „citatibus sunt adminicula: sed non omne id, quod rationes „animum commouentes adhibet, obligandi vim secum ha- „bet coniunctam: impune enim multas rationes adspernari „nonnumquam licet. Quod si dixeris, voci obligandi *ali-* „*am ideam* per philosophandi libertatem esse adiectam; no- „tes velim in re tanti momenti, quae totius moralis obliga- „tionis indolem peruertit, cautius philosophandum, nec ta- „lis modi ideam vocabulo esse subiiciendam, quae *naturam* „*rei*, quam significat, penitus *immutat*.

Rf. Orator motiua non *constituit*; sed *exponit*: ergo nec obligat ipse, sed obligationem explicat dumtaxat. Ceterum ab eo procul aliena est nostra obligationis definitio, vt *naturam* obligationis immutet: quum firmissimo steterit talo, in omni obligatione, quae demum cumque fit, tamquam vltimum,

num, quod in resolutione conceptuum attingi potest, deprehendi *motuum* aliquod et argumentum impellens, cur hoc vel illud faciendum sit aut omittendum: id quod contra *Barbeyracium*, tantum quantum satis est, demonstrat *VATTEL* in libello: *Loisir philosophique*.

§. III.

MORALITER IMPOSSIBILE dicitur id, quod contradicit obligationi, seu quidquid agere vel non agere aduersatur obligationi: MORALITER POSSIBILE; quod minus aduersatur.

Non nisi ad id obligamur, quod obligationi conuenit: consequenter ad id, quod ei contradicit, quod est moraliter impossibile, non obligamur.

1) Ultra posse (*physice et moraliter*) nemo obligatur.

2) Non obligamur, nisi *quantum* possumus *physice et moraliter*.

§. IV.

Qui obligatur ad *finem*, obligatur etiam ad *remedia* adhibenda, ad remouenda *impedimenta*: sed eatenus dumtaxat,

1) quatenus haec cum fine *vere* sunt connexa,

2) quatenus remedia adhiberi, impedimenta remoueri *possunt* et *physice et moraliter* (§. III.).

Pone ad eundem finem conducere plura remedia aequae possibilia A. B. C. Quo finis obtineatur, necesse quidem est, vt vnum ex his compossibilibus adhibeatur: haud vero est necessarium, vt non nisi A. adhibeatur. Vnde consequitur, vt hoc casu remedium A. non sit *vere* seu *inseparabiliter* cum fine *cohaerens*, ita scilicet vt *impossibilis* sit obtentio finis, nisi adhibeatur

tur remedium A. Obligamur alimentis vti ad vitam conseruandam, non vero necessitamur moraliter, carne vesci suina eo casu, vbi alia esculenta aequae profant.

II. DE IMPVTATIONE.

§. I.

Pone 1) factum liberum Caii,
 2) ex hoc facto oriri consecretarium,
 3) Caium praeuidere potuisse hoc facti sui consecretarium.

Hoc casu ratiocinari possum: Caius est causa libera facti huius, ergo idem est causa libera consecretarii eiusdem. Dum ita iudicamus, dicimus, nos Caio *imputare* aliquid.

IMPVTARE igitur idem est atque tribuere factum aliquod eiusque consecretarium alicuius arbitrio: et IMPVTATIO est iudicium, quo affirmo, aliquem esse causam liberam facti alicuius, et propterea etiam esse causam liberam consecretarii eiusdem.

§. II.

Eum, cuius arbitrio tribui potest consecretarium facti sui, dicimus hoc consecretarium MERERI: atque inde ipsum consecretarium facti alicuius liberi, quatenus rationem suam sitam habet in arbitrio facientis, appellamus MERITVM facti liberi *in genere*.

Quum consecretarium esse possit bonum vel malum: MERITVM quoque duplicis est generis, aliud BONVM, quod
 B
 appel-

appellatur MERITVM *in specie* seu PRAEMIUM; aliud MALVM, quod vocatur DEMERITVM seu POENA.

Imputatio itaque est iudicium, quo alicni tribuitur factum liberum eiusque meritum, et datur *imputatio in praemium*, datur *in poenam*.

§. III.

Omne confectarium facti liberi, quod faciens praevidere potest, efficit obligationem, continet legem. Ergo omnis imputatio inuoluit

- 1) factum liberum,
- 2) legem, cui illud factum subest.

Ergo imputatio est conclusio ex facto libero et lege.

I. Pone ex. gr. Caius imputari, ob homicidium ab ipso perpetratum, poenam ultimi supplicii; haec imputatio formatur ex praemissis:

1) *Caius est homicida*,
 quae propositio continet eius *factum liberum*.

2) *Homicida gladio est puniendus*,
 quae propositio continet *legem*. Atque inde colligitur:
 Ergo *Caius gladio est puniendus*.

Lex hoc casu est propositio maior: factum liberum Caii est propositio minor. Itaque imputatio est *conclusio* ex lege et facto, consequenter *applicatio legis ad factum*, et continet ratiocinium.

§. IV.

IMPVTABILE igitur est FACTVM, quod alicui tribui tamquam auctori, seu tamquam eius factum *liberum*,

rum, et simul sub lege subsumi potest: et IMPVTABILITAS est ea facti adfectio, quatenus alicui est impu-
tabile.

§. V.

De *imputatione in poenam* quaedam figillatim an-
notabimus. Pone FACTVM MORALE. Illud vel le-
gi contrariatur; vel conuenit: posteriori casu di-
citur RECTVM; priori MINVS RECTVM. Ergo in
omni facto minus recto adest rectitudinis defectus.

§. VI.

Pone impossibile esse (*physice* vel *moraliter*), vt
factum fiat rectum: non obligamur euitare defectum
rectitudinis facti nostri.

Defectus itaque rectitudinis facti, quatenus continet
impossibilitatem (*physicam* vel *moralem*), non est impu-
tabilis.

Defectus rectitudinis facti, quem euitare (*physice*
vel *moraliter*) non possum; vocatur INVINCIBILIS
VNO verbo FACTVM INCVLPATVM seu INCVLPA-
BILE: quem possum; VINCIBILIS et VNO verbo
REATVS seu CVLPA *in genere* ^a).

Prior imputabilis non est: consequenter non nisi po-
sterior imputari potest.

L. Distingue id, quod est *materialiter* contra leges, ab eo,
quod est *formaliter* contra leges. Omne factum minus re-
ctum est materialiter contra leges: sed non omne factum mi-
nus

nus rectum est formaliter contra leges. Defectus rectitudinis facti inuincibilis contrariatur legibus materialiter; vincibilis formaliter. Ex eodem fundamento factum minus rectum discernendum etiam est a facto *malo* seu *prauo*.

a) Hoc *latiori significato* vocabulo *culpa* utitur CICE-
RO III. *Tusc.* c. 16. ubi adserit: "Malum (*factum* seu de-
„*meritum*) nullum esse, nisi culpam; culpam autem nullam
„esse, cum id, quod ab homine non potuerit praestari, e-
„*venerit*.

§. VII.

Ergo 1) ut factum aliquod minus rectum sit im-
putabile in poenam; requiritur, ut contineat *rea-*
tum.

2) Nihil in poenam est imputabile, nisi cuius con-
trarium facere et *debit* et *potuit* agens.

3) *Quatenus* et in *quantum* contrarium quis facere
debit et potuit: eatenus et in tantum factum eius mi-
nus rectum ipsi in poenam imputari potest.

§. VIII.

Reatus cum proposito violandi legem coniunctus
vocatur DOLVS seu MALITIA: qui minus coniunctus;
CVLPA *in specie*.

I. *Propositum* seu *decretum* philosophis appellatur *plena*
sive *efficax volitio nolitione*. Dolus itaque inuoluit finem et
intentionem leges violandi, actio dolosa suscipitur *praelucente*
intellectu; *deliberato animo*; *praeuia consultatione*, *praemedi-*
tato et destinato consilio, et quae sunt reliquae ICtorum phra-
ses, quarum significationes ex psychologia arcessuntur.

II. Ex

II. Ex eadem scientia etiam facile intelligitur, *dolum* continere reatum eiusmodi, cuius ratio sita est *in voluntate*: et contra *culpam*, cuius causa *in intellectu* potissimum apprehenditur. Wolff, in Instit. Iur. Nat. et Gent. §. 17.

§. IX.

Imputatio *sine lege* cogitari nequit. Ergo PUFENDORFFII^{a)} sententia est reiicienda, qui adfirmat, *imputare* idem esse atque habere aliquem *pro actionis humanae auctore*, atque inde *axiomatis primarii* loco in disciplinis moralibus ponit, quod *quaelibet actio directionis humanae capax, quam penes aliquem est fieri vel non fieri*, ipsi queat imputari. Ex eodem fundamento nec nostram amplius facimus diuisionem imputationis in *imputationem facti et legis, plenam et minus plenam*: quippe negamus adesse imputationem, ubi solum factum tribui potest; consecrarium vero tribui, seu lex simul applicari non potest.

a) PUFENDORFF, de Off. Hom. et Ciuis cap. I. §. 17. quem sequuntur plures alii, inter quos Titius ad hunc locum ita ratiocinatur: "quod si, *inquit*," amplius instes, cur actio voluntaria (*factum liberum*) imputetur; tum nulla ulterius ratio reddi potest, sed illa veritas *indemonstrabilis* est, et immediata perceptione apprehenditur." A partibus nostris e contrario est TREVERVS, qui hanc Pufendorffii et Titii sententiam in *adnotat. ad h. l. Pufend.* ita impugnat: "quod imputetur actio voluntaria, *ratio* est, quia agens tenetur obligatione, ea agere in isto negotio vel non agere, quae penes ipsum erat, ut fierent vel non fierent: si quidem imputare est aliquem rationis poscere ob actionem peratam, vel illum iudicare causam esse, ad quam applicatur *effectus morales*. Quomodo autem quis poterit rationis

„posci ab alio, vel effectus morales mereri in re, ad quam
 „praestandam vel omittendam *nulla obligatione* ferebatur?
 „Obligatio itaque ad agendum vel non agendum comitari
 „debet voluntariam actionem, vt actu imputetur. *Sine ea*
 „*obligatione* actio quidem voluntaria *capax* est *imputationis*;
 „*actu* tamen *nullos effectus morales* sortitur, siue non im-
 „putatur.

Vt aliquid homini imputetur, requiritur omnino, vt is pro auctore facti sui haberi possit: sed hoc solum non sufficit, quin potius praeterea requiritur adhuc, vt adsit meritum huius facti, seu vt ad legem applicari possit, e. g. vt poena, quae est species imputationis, infligatur Caio, non tantum opus est, vt facti cuiusdam, cuius accusatur, auctor sit; sed simul vt hoc factum legi aduersetur. Si factum Caii *legi non repugnat, nec imputari* potest. Philosophi ad vnum omnes in eo conspirant, reperiri in imputatione *effectum* quemdam *moralem* actionum nostrarum. (Hinc PVFENDORFFIUS ipse definitioni suae: actiones humanae homini possunt *imputari*, hoc est *quod homo pro earum auctore recte possit haberi*, immediate subiecit: *ac ad reddendam de iisdem rationem adstringi, quodque in ipsum redundent effectus, qui ex istis proueniunt*: licet in seqq. huius characteris essentialis obliuiscatur.) Quatenus talem effectum non continet idea imputationis, eatenus in philosophia morali huius termini nullus est vsus, et nouus esset effingendus, qui effectum hunc *moralem* exprimat. Si imputatio eo vnico actu absoluitur, quo aliquem auctorem alicuius liberi facti iudicamus; imputatio concipi potest sine vlllo effectu *morali*. Si contra imputatio in eo consistit, vt meritum facti tribuatur auctori suo, vt lex applicetur: tum sane *effectum* *morali* non destituitur.

Ex imputatione efformandus conceptus *immutabilitatis*.
 Vt aliquid sit *immutabile*, non sufficit, vt factum aliquod alicui

licui tamquam eius auctori tribui; sed simul, ut illud sub lege subsumi possit. Quod et a contrario euidenter elucet. Pone aliquod factum liberum legi non subesse, merito care-ri; poni debes, hoc factum carere effectu morali, imputari non posse, esse non imputabile, hoc est esse impossibile, ut actu imputetur. Quodsi affirmas, imputabile esse, quidquid alicui tamquam auctori tribui potest; imputabilitas nihil continet nisi nudam et *absolutam* imputationis *possibilitatem*, quae *respectiue* in infinitis casibus omni effectu morali destituitur, consequenter nomine imputabilitatis insigniri nequit. In *sensu metaphysico* itaque definitionem hanc concedere possumus; in *sensu autem physico*, aut, si mauis, *practico*, eam negamus, ex. c. Ut homo actu moriatur, necesse est, ut prius vixerit. Si inde concludo, ergo impossibile est ut moriatur, nisi ante vixerit, seu ergo homo *non est* MORTALIS, *nisi qui viuit*: haec thesis vera est in *sensu physico*. Ceterum in *sensu metaphysico* omnis homo, siue viuat siue minus, mortalitatis est, eo scilicet significato, quia in *idea abstracta* hominis nihil continetur, quod conceptui mortalitatis contradicat. Similis est ratio thesios: nihil est *imputabile*, nisi id quod *sub lege* potest *subsumi*.

§. X.

Sed et legem sequitur imputabilitas, seu *lex sine imputabilitate* concipi nequit, simul atque factum, legi obnoxium, existens seu perpetratum ab ente legis capaci cogitatur. Tolle enim hoc casu imputabilitatem: tolleretur legis vis obligandi, poneretur lex, quae lex non esset.

Itaque ex *vi legis obligandi* deriuatur *vis* eiusdem *imputandi*: altera cum altera arcto iuncta vinculo: attamen altera ab altera distincta. Quare *duplex* optimo iure legi cuique assignari potest *virtus*, 1) *obligatoria*,
2) *im-*

2) *imputatoria*. Illa in lege cogitatur *absolute*, simul atque lex ponitur, consequenter ante quam existat actio, quam lex vel iubet vel vetat: haec *hypothetice* tantum, scilicet posita simul illius actionis existentia, cuius vel commissionem vel omissionem lex poscit. Illa sese exerit praecipiendo vel prohibendo: haec puniendo vel remunerando ^{a)}).

a) GUNDLING. *in Iur. Nat. et Gent.* cap. I. §. 43. sequentes legi tribuit virtutes: *suadere, hortari, praecipere, vetare, punire*: et quidem *suadere* et *hortari*, quatenus lex (naturae) sapientissima aequae est ac iustissima. Sed has quidem virtutes omnes in lege non agnoscimus: quum *suadere* et *hortari* sit res *consilii*, et eius, qui explicat obligationem; non vero *legis* et eius, qui ipse obligat. Ceterum *praecipere* et *vetare* pertinet ad legis vim obligandi: *punire* (quod a Gundlingio cum exclusione *praemii* stabilitur, quia ipsi de *lege perfecta* est sermo) ad legis virtutem imputatoriam.

